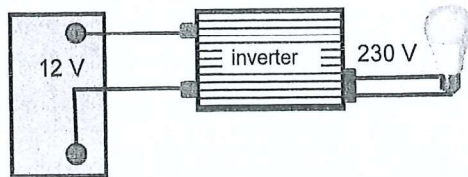

IZSÁK IMRE GYULA TERMÉSZETTUDOMÁNYI VERSENY

FIZIKA

2023. március 17.

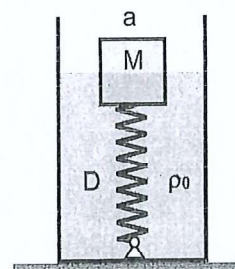
1.) Az energiaválság közepén *Peti* arra az elhatározásra jutott, hogy áramkimaradás esetén egy 12 V -os 100 Ah kapacitású (össztöltésű) akkumulátorral és egy a 12 V -ot 230 V -ra átalakító eszközzel (*inverterrel*) biztosítja egyes otthoni eszközök működtetését. Az inverter 800 W terhelhetőségű, az akkumulátor tartósan 25 A áramot tud leadni.

Peti elsődleges tervében két 230 V -os 10 W -os LED fényforrás és egy 40 W -os fűtési szivattyú működtetése szerepel. A bővített tervben szerepel még egy 300 W -os vízforraló működtetése is, amellyel a néhány fokos csapvizet melegítené fel (a víz fajhője $4,2\text{ kJ/kgK}$). Az egyes eszközök energiaátalakítási hatékonyságát 100% -osnak feltételezzük.

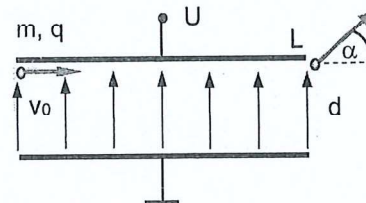
- Az elsődleges tervben szereplő eszközök mennyi időn keresztül működtethetők a fenti eszközök segítségével?
- Hány liter 50 C° -os vizet, mennyi idő alatt lehetne a 10 C° -os vízből előállítani, teljesen feltöltött akkumulátorral?

2.) Egy $M=50\text{ g}$ tömegű, $a=5\text{ cm}$ élhosszúságú kocka egyik lapjának közepéhez D direkciós állandójú rugót erősítünk. Vízrel ($\rho=1\text{ g/cm}^3$) töltött edény aljához rögzítjük a rugó másik végét. A vízszint a bemerülő kocka felénél helyezkedik el. Ebben a helyzetben a kocka tetejére egy ugyanilyen méretű kockát helyezve az alsó kocka most háromnegyed részéig merül a vízbe.

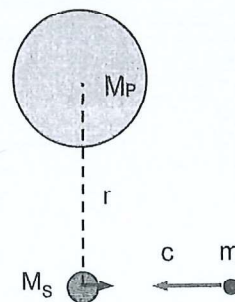
- Mekkora a rugó direkciós állandója?
- A kezdeti helyzetben a rugó hosszváltozása a nyújtatlan hosszához képest mekkora ($g=10\text{ m/s}^2$)?

3.) Síkkondenzátor lemezei közé – az ábrának megfelelően – $v_0=4070\text{ km/s}$ sebességű elektron érkezik ($m=9,10 \times 10^{-31}\text{ kg}$, $q=-1,60 \times 10^{-19}\text{ C}$). A fegyverzetekre kapcsolt $U=57\text{ V}$ -os egyenfeszültséget a mozgás során úgy váltjuk ellentétes előjelűre ($-U$ -ra), hogy az L hosszúságú kondenzátor végén a részecske az eredeti irányához képest $\alpha=45^\circ$ -os szöggel eltérítve hagyja el az erőteret. A kondenzátor lemezei közötti távolság $d=5\text{ cm}$.

- Készítsen vázlatos ábrát a részecske mozgásáról, pályájáról. Mekkora a részecske gyorsulásának (a) abszolút értéke?
- Mennyi idő (t_1) telik el a belépés pillanatától a feszültség átkapcsolásáig? Mekkora L értéke?
- Milyen s távolságra közelíti meg a részecske az alsó lemezt?

4.) A NASA bolygóvédelmi programjának keretében 2022 szeptember 26-án egy $m=570\text{ kg}$ tömegű űrszondát ütköztettek a Földtől kb. $11 \times 10^6\text{ km}$ távolságra haladó, két tagból álló kisbolygó egyik tagjával. A két égitest tömege között jelentős a különbség, emiatt mondható, hogy a nagyobbik *Dydimos kisbolygó* (primer) körül kering a kisebb sugarú *Dimorphos* (szekunder).

A két égitest mozgása nyomon követhető különböző távcsöves, fotometriai és radar mérésekkel, ahol pl. a keringés során megfigyelhető periodikus fényintenzitás változások elárulják a rendszer számos fizikai paraméterét. A mérések alapján az átlagos pályasugár $r=1200\text{ m}$, a primer és szekunder kisbolygók átmérőjére $D_P=780\text{ m}$, $D_S=164\text{ m}$ adódott. A két kisbolygó átlagsűrűségénél azonos értékre jutottak a kutatók: $\rho=2170\text{ kg/m}^3$.

A továbbiakban úgy modellezzük a $c=6,3\text{ km/s}$ sebességű űrszonda frontális ütközését a *Dimorphos* égitestbe, mintha tökéletesen rugalmatlan lenne az ütközés, anyagkibobás nélkül. A keringési pályát körnek tekintjük, amelynek középpontjában levő bolygó rögzített. A gravitációs állandó értéke $G=6,674 \times 10^{-11}\text{ Nm}^2/\text{kg}^2$.

- Határozza meg a nagyobbik kisbolygó M_P tömegét! Adja meg a két bolygó M_P/M_S tömegarányát! 20 (10+10)
- Határozza meg a keringő bolygó v sebességét, valamint T keringési idejét! 20 (10+10)
- Adja meg, hogy a fenti feltételek mellett, mekkora lesz az ütközés utáni u sebesség! 20 (10+10)
- Jellemezze, hogy mi történik egy keringő holddal, műholddal, ha sebessége hirtelen lecsökken. Hogyan változik pályasugara, keringési periódusideje?